

ของฝากจากพระเทพญาณโมลี

วัดดามเนินระยอง จังหวัดปทุมธานี

โลกธรรมชนิดนิทาน

วานรสามหน่อเนื้อ	บอกขาน
ปิดเนตรโสดทหาร	โอบอุ้มไว้
ใครเห็นเร่งวิจารณ์	ให้ชอบ
จึงอยู่เป็นสุขได้	เนื่องด้วยสังคม

โคลงสี่สุภาพข้างบนนี้ท่านบรรพบุรุษไทยและเทศได้แต่งไว้เป็นปริศนาธรรม เพื่อเตือนสติอนุชนให้ระวังสังวรตา หู และปาก ซึ่งธรรมชาติสร้างสรรค์มาให้หู ฟัง และพูด ในสังคมทั่วไป เพื่อให้สำนึกประโยชน์ ในทางที่ชอบที่ควร แต่ถ้านำไปใช้เป็นทาสของอารมณ์ อาจนำโทษทุกข์ มาให้ดังเรื่อง ที่นำมาเล่าไว้ ณ ที่นี้ ดังต่อไปนี้

พุทธบริษัท ๔ คือภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ต่างคนต่างยอมเสียสละอาภิมสุขเข้ามาแสวงหาธรรมใน อาณาจักรแห่งผ้าเหลือง หรือว่าเมืองแห่งผ้ากาสา พัดแต่เพราะจิตใจเคยชินต่อสิ่งแวดล้อมอันเป็นส่วนอิฏฐารมณ์ คือลาภ ยศ สรรเสริญ สุข มาเป็นเวลานานครั้งมาพบสิ่งเหล่านี้เข้า อำนาจของธรรมชาติฝ่ายต่ำ ก็ไม่สามารถต้านทาน สิ่งแวดล้อมเหล่านี้

ได้จึงทำให้เกิดความสับสนและกลับสำคัญคนนี้ประเสริฐเห็นผู้อื่นเลวกว่าตนจึงเป็นผลให้เกิดทิฏฐิมานะอันแรงกล้า ไม่ว่าจะกิจการงานอันใดที่ตน "ทำ พูด คิด" แล้วเป็นถูกเป็นชอบ ไปหมด แม้จะเป็นการฝ่าฝืนกฎระเบียบอันดีงามของสังคม สถาบัน ซึ่งได้ประชุมพร้อมกันบัญญัติแต่งตั้งขึ้นเพื่อเป็นหลักปฏิบัติ ให้หมู่ หรือคณะดำเนินตาม แต่ตนก็ฝ่าฝืนไม่ยึดจนบางที่ผู้ปรารถนาดีก็ทักท้วงกล่าว เพื่อให้คลายความยึดมั่นถือมั่นจากทิฏฐิมานะก็ไม่ยอมเชื่อฟัง ยิ่งกว่านั้น กลับเหยียดหยันให้ได้ว่า ย่อมทำลายความหวังดี ประารถนาดีของผู้ที่เสีย พุทธบริษัทผู้เช่นนี้ ไม่มีทางที่จะฟื้นความสับสนของเขาได้ โดยอุบายอันชอบธรรมหรือด้วยคำแนะนำ ดัดเตือนพร่ำสอนนอกจากจะปล่อยให้ความศักดิ์สิทธิ์แห่งกรรม คือการกระทำอันวยผลบันดาลให้ผู้ "ทำ พูด คิด" รับผิดชอบตนเอง โดยทำนองว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ในปัจจุบันเห็นทันตา จึงจะทำให้ผู้นั้นอาจจะรู้สึกตน และเห็นโทษของตนได้ โดยอุบายอันชอบธรรม และกลับชวนช่วยทำตน ให้พ้นมลทินโทษเหล่านั้น ด้วยการรับสารภาพความผิดที่ตนได้กระทำไป ดุจเรื่องของภิกษุชาว

เมืองโกสัมพี ผู้ก่อวิวาทกรรมขึ้นในสมัยพุทธกาล

ครั้งหนึ่ง พระพุทธเจ้า ทรงประทับอยู่ที่วัดโฆสิตารามเมืองโกสัมพีมีพระคณาจารย์ ๒ รูป คือพระวินัยธร เป็นผู้ทรงจำพระวินัย มีความเชี่ยวชาญ และปฏิบัติเคร่งครัดต่อพระวินัยมีศิษย์นับถือมาก ตามตำนานว่ามีจำนวน ๕๐๐ รูป ดำรงตนเป็นเจ้าคณะใหญ่ ฝ่ายหนึ่งมีพระธรรมธรเป็นธรรมกถึกเป็นนักเทศน์ นักปาฐกถา อีกรูปหนึ่งทรงจะธรรมมาก มีความเชี่ยวชาญและ การเผยแผ่ พระศาสนา มีศิษย์มากเหมือนกัน กล่าวหาว่า ๕๐๐ รูปอยู่มาวันหนึ่ง เรื่องมูลเหตุที่จะเกิดวิวาทกรรมขึ้น แท้จริงเป็นเรื่องนิดเดียว มีว่าพระธรรมกถึกหรือพระธรรมเข้าไปถ่ายอุจจาระในเวียงกุฎี เมื่อเสร็จแล้วก็เดินสวนทางเข้าไป ก็พบน้ำในหม้อชำระซึ่งพระธรรมกถึกทิ้งไว้ มีระเมียบเวียงกุฎีอยู่ว่า ภิกษุใด เอาหม้อน้ำมาใช้ชำระ เมื่อถ่ายอุจจาระเสร็จแล้วต้องชำระให้หมดหม้อหรือมีน้ำเหลือต้องเททิ้งเสีย จะเหลือไว้ในหม้อไม่ได้ ถ้าเหลือไว้มีความผิด แต่ไม่มีบทลงโทษ ว่าเป็น

รูสมิแล ๑๑

อาบัติอะไร แต่นักวินัยเช่นพระวินัยธร
นี้ ถือว่าการทำผิดกฎต้องเป็นอาบัติ ทุก
กฎ ฉะนั้นเมื่อตอนออกจากเวียงกุฎก็ไป
ถามพระธรรมธราชว่า " เหลือน้ำ ทิ้งไว้ใน
หม้อ หรือ " ครั้นพระธรรมธราชว่า "ได้
ทำเหลือทิ้งไว้" แทนที่ พระวินัย
จะแนะนำตักเตือนสติตามที่ได้ ทำปวาร
ณา ต่อกันในวันออกพรรษาว่า "ท่านผู้
เจริญท่านได้เห็นก็ดี ได้ยินก็ดี มีความรัง
เกียจสงสัยก็ดี ขอให้ตักเตือนแนะนำ
ด้วยความอนุเคราะห์ข้าพเจ้าเถิด" แต่
กลับไปเล่าเรื่องให้บรรดาศิษย์ๆ ของตน
ฟัง พวกศิษย์ๆเหล่านั้น ฟังแล้วก็ไม่มี
กลับไปพูดกับพวกศิษย์ๆ ของพระธรรม
ว่า " อาจารย์ของพวกเธอทั้งหลาย แม้
แต่ล่วงอาบัติทำ ผิดกฎเวียงกุฎ ก็ไม่เห็น
โทษแล้ว แสดงอาบัติเสีย " ฝ่ายศิษย์
ของพระธรรมธราชได้ฟัง ก็นำเรื่องไปบอก
แก่อาจารย์ของตนฟัง อีกต่อหนึ่ง พระ
ธรรมธราชก็ว่า " วัตรข้อนี้ไม่มีบทปรับอา
บัติ ไม่มีบทลงโทษก็สมควรจะเป็น โทษ
อะไร พระวินัยธรแกล้งโจทก์อาบัติตัว
โดย กล่าวประจานให้ได้อาบัติ" พวกศิษย์
ได้ฟังก็พากันไปกล่าวตู่กับศิษย์พระวินัย
ธราชว่า " อาจารย์ ของพวกเธอ แกล้ง
โจษยอาบัติไม่มีมูล ไม่มี ไม่สมควร แก่
ความเป็นผู้ใหญ่" พวกศิษย์พระวินัยธร
กลับนำความไปบอกแก่อาจารย์ ของตน
พระวินัยธราชก็ว่า "กฎหรือ ระเบียบ ทุก
อย่างที่ว่าไว้ ถ้าใครทำผิดกฎ ก็ต้องอา
บัติทุกกฎ ซึ่งแปลว่าทำผิดกฎหรือผิดระ
เบียบ" ฝ่ายพระธรรมธราช ก็ยังกล่าวยื
นย่นว่า "ถ้าไม่มีโทษ กล่าวไว้ชัดแจ้งอยู่
ในพระวินัยแล้วใครจะมาปรับอาบัติเอา
ตามความพอใจ หาได้ไม่ จึงไม่ยอมรับ
ว่าตนต้องอาบัติ และ ไม่ยอมปลงอาบัติ
แม้จะเป็นอาบัติ เล็กน้อยอย่างไรก็ตาม
ที่" ความเห็นขัดแย้งกัน เพราะเหตุว่า

ฝ่ายหนึ่งอวดเคร่ง กับอีก ฝ่ายหนึ่งอวด
ภูมิ ก็เพราะความวิวาทขึ้นอย่าง กว้าง
ขวาง ไม่เฉพาะแต่ภายในวัด ยังขยาย
แนวออกไปจนถึงชาวบ้าน ผู้ เป็นอุปัช
ฐากและพรรคพวกฝ่ายตนๆ ยังความโกล
ลาหนให้เกิดขึ้น โดยไม่คำนึงว่า" แพ้
เป็นพระ ชนะเป็นมาร" เหตุการณ์
ยิ่งขยายตัวออกไปมากขึ้น เพราะเรื่อง
ถ้อยจาจรจะนิดเดียวกลายเป็นเรื่องใหญ่
โดยที่ไม่มีใครนึกคาดหมาย ทั้งนี้เกิด
จากเรื่องความเห็นต่างกันระหว่าง วินัย
กับกฎหมาย ทางกฎหมายนั้นต้องมีมาคร
การการสงฆ์ไว้ชัดเจน จึงจะปรับโทษ
ได้แต่ถ้าไม่มีบทกฎหมาย ให้ลงโทษ ก็
ยกประโยชน์ ให้จำเลย ส่วนทางพระวิ
นัยนั้น กฎข้อบังคับทุกอย่างของสงฆ์
ถ้าใครทำผิดเข้า ถือว่าต้องอาบัติทุก กฎ
คือทำผิดกฎพระธรรมธราชไม่ยอมเห็นด้วย
ตามข้อนี้ พระวินัยจึงถือว่า พระธรรม
ธราชต้องอาบัติแล้ว ไม่ยอมรับว่าเป็นอาบัติ
ไม่เห็นอาบัติ ไม่ยอมปลง อาบัติ ยึดถือ
ความเห็นของตัวเอง เข้าหลักวินัยให้สงฆ์
ลงนาคคหกรรม เรียกว่าอุกเขปนียกรรม
จึงได้ประชุมสงฆ์ที่เป็น นิสิต ของตน
ทำวินัยกรรมสวดประกาศมิให้ใคร กราบ
ไหว้ รียบไหว้ ไม่ให้อาสนะไปหาใครไม่
มีใครปฏิบัติฐาน รับรองไม่ให้ อยู่ในอา
วาส ที่มุ่ง ที่บัง อันเดียวกัน เมื่อทำอุก
เขปนียกรรมพระธรรมธราชเข้าก็เกิดเรื่อง
ใหญ่ เพราะเป็นผู้มีศรัทธามากเหมือนกัน
สงฆ์จึงเกิดแตกแยกออกเป็น สองคณะ
แยกกันทำสังฆกรรมเมื่อโบสถ์และปวารณา
เป็นอันว่าสังฆเภทได้บังเกิดขึ้นแล้ว ใน
วัดโฆสิตารามเมืองโกสัมพ์ด้วยความประ
การฉะนี้

พระพุทธเจ้า เสด็จประทับอยู่ ณ
วัดโฆสิตาราม เมืองโกสัมพ์นั้นเองเมื่อ
ทรงทราบเรื่องเข้า ก็ทรงห่วงใยในเรื่อง

ที่กำลังเกิดขึ้นนั้นมากไม่สามารถจะทรง
นั่งอยู่ได้ จึงได้เสด็จไปสู่สำนักพระพระ
คณมจายทั้ง ๒ แล้ว ดำรัสว่า ท่านทั้ง
หลายจงมองเห็นโทษของความวิวาทว่า
เป็นภัยที่น่ากลัวและความไม่ วิวาทเป็น
ธรรมอันเกษมและความพาสูกแล้ว ทรง
แนะนำให้เป็นผู้พร้อมเพรียงกันมีความ
ปรานีประนอม กันเถิด เมื่อ พบพระวิ
นัยธร ทรงตรัสว่าการที่จะประกาศสงอุก
เขปนียกรรมแก่ผู้ใดผู้หนึ่งนั้น ก็ต้องจำ
พิจารณาตัวบุคคลผู้นั้น ว่าเป็นพหูสูตมี
คนนับถือมาก มีพรรคพวกมากไปลงอุก
เขปนียกรรมเข้า อาจจะทำให้หมู่คณะ
แตกแยกกันได้ ก็มีควรที่จะทำ พิธี ลง
โทษเช่นนั้น เพราะจำเป็นจะต้องระลึก
ถึงเรื่องสังฆเภทที่มีความสำคัญกว่าเรื่อง
ใดๆ ทั้งสิ้น ครั้นเมื่อเสด็จไปพบกับพระ
ธรรมธราช จึงทรงตรัสว่าเมื่อพระเถระ ผู้
ใหญ่เช่นพระวินัยธร ซึ่งเป็นเชี่ยวชาญ
และปฏิบัติเคร่งครัดในพระวินัยมีศรัทธา
มาก มีคนนับถือมาก วินิจฉัยว่าต้องอา
บัติ และทั้งเป็นอาบัติเพียงเล็กน้อยเท่านั้น
ก็ควรจะยอมแสดงอาบัติเสียไม่เป็น
การเสียหายอะไรนักถึงแม้จะเชื่อความ
เห็นของตนว่าไม่เป็นอาบัติการยอมผ่อน
ผันตามข้อวินิจฉัย ย่อมเป็น การรักษา
ความสามัคคีในสงฆ์ ซึ่งก็มี ความสำคัญ
กว่าเรื่องอื่นๆ ทั้งสิ้นควรจะยอมสละทิฐิ
สุมานะเพื่อรักษาความพร้อมเพรียงของ
หมู่คณะไว้ พระพุทธพจน์ที่ทรงแนะนำ
แก่พระคณาจารย์ทั้ง ๒ นี้ ชี้ให้เห็นว่า
ในกรณีนี้ จะหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดความ
แตกแยก หรือ การรักษาความ สามัคคี
ของสงฆ์ไว้นั้นก็ทุกสิ่งหลายจำต้องยอม
ทำ แม้ในสิ่งตนเห็นว่าไม่จำเป็นต้องทำ
และงดเว้นการกระทำ แม้ในเรื่อง ที่ตน
เห็นว่าควรทำ เพราะการรักษาความสา
มัคคีและการหลีกเลี่ยงสังฆเภท นั้นเป็น

ความสำคัญเหนือสิ่งทั้งหลาย แม้ว่าจะต้องการลงโทษใคร ถ้าแลเห็นว่าการลงโทษนั้น จะก่อให้เกิดความแตกแยก ก็ไม่ควรลงโทษ ด้วยเรื่องเล็กน้อยอย่างนี้ เว้นเสียแต่ว่าจะเป็น เรื่องที่ ยิ่งใหญ่ที่ไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงได้แท้จริงเรื่องใดที่หากว่าเป็นเรื่องใหญ่ซึ่งคนส่วนมากเห็นชัดว่าเป็นความผิดจริงๆ ถึงลงโทษไปก็ไม่ทำให้ใครๆ เห็นอกเห็นใจผู้ต้องโทษถึงกลับจะทำให้หมู่คณะ แยกแยก แต่ในเรื่องที่กำกวมโต้แย้งกันอยู่ในเรื่องความคิดความเห็น เป็นเรื่องล่อแหลมคนหนึ่งอาจจะผิด แต่อีกคนหนึ่งเห็นว่าไม่ผิดเช่นนี้อาจจะมีการแตกแยกกันขึ้น

พระพุทธเจ้าได้ทรงพยายามไกล่เกลี่ยอย่างนี้ และแสวงหาวิธีมา ชี้แจงแนะนำหลายๆอย่าง เพื่อให้พระภิกษุ ๒ ฝ่ายกลับสมัคสมานสามัคคีกัน ก็ไม่เป็นผลสำเร็จ คำที่ทั้ง ๒ ฝ่ายต่างถือปฏิญญาว่าจะจัดไม่มองเห็นความสำคัญในภวพร้าชี้แจงของพระพุทธองค์ยังคงถืออริ้นตามเดิม ความแตกแยกก็กลับยิ่งทวียิ่งขึ้น อย่างที่ไม่เห็นทางที่จะกลับ สมัคสมานกันได้ พระองค์ทรงระอา พระทัยเห็นว่าการอยู่ร่วมกับผู้ที่ไม่พร้อมเพรียงกันวิาทกัน "ผู้เสด็จไปอยู่ในป่ากับสัตว์เดรัจฉานยังคงคิดว่า" ก็เสด็จออกจากเมืองโกสัมพีไปประทับแต่พระองค์เดียวที่ป่ารักชิตวัน แลวัน บ้านปาลีเลยยกะอันมีช้างและลิงเป็นอุปัฏฐากบำรุง พระองค์ ทรงเสวยวิเวกสุข ในป่านั้นตลอดพรรษาทรงสำราญพระอิริยาบถโดยควรแก่กาลเวลาแล้ว เมื่อทรงปวารณาออกพรรษาแล้วเสด็จ ไปประทับ ที่วัดเชตวันวิหาร ณ กรุงสาวัตถี

ฝ่าย พวกชาวเมือง โกสัมพี ได้ทราบถึงเรื่องพระภิกษุแตกแยกกัน โดยเฉพาะ อย่างยิ่งผู้มีได้เป็น พรรคพวก

ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือผู้ที่เป็นพรรคพวกแต่มีความเคารพในพระพุทธเจ้า เอื่อมระอาต่อพฤติกรรมของ ภิกษุเหล่านั้น จึงหันหน้ามาปรึกษาหารือกันลงมติเป็นเอกฉันท์ว่าพระภิกษุเหล่านั้นไม่ยอมกลับสมัคสมาน ตามพระพุทธประสงค์ จนพระองค์ทรงเสด็จไปอยู่จำพรรษาที่ป่ารักชิตวัน การที่พระองค์เสด็จไปจากเมืองโกสัมพีนั้นพวกเขาถือว่าเป็นความเสียหายไม่ได้สดับพระธรรมเทศนา และ ถวายทานรักษาสีล และความเสียหาย อันนี้เกิดขึ้น แก่พวกเขา เพราะความ วิาทบาดหมางในระหว่างพระภิกษุทั้ง ๒ - ฝ่าย เขาจึงได้นัดหมายกันแสดงประทักษัตต์แก่พระภิกษุเหล่านั้น ด้วยการไม่แสดงความเคารพกราบไหว้ ออกไปมีฉาบตาก็ไม่มีใครใส่บาตรให้ ขอความช่วยเหลืออะไรไม่มีใครทำให้ เนื่องด้วยพระภิกษุมีความเป็นอยู่และการเลี้ยงชีพอาศัยผู้อื่น เมื่อผลแห่งสังฆเภทปรากฏขึ้นเห็นทันตา ลงผลที่สุดพระภิกษุทั้ง ๒ พวกนั้นก็ทนอยู่ไม่ได้ หมดทิดุฎฐิमानะอดคิดอดเด่น มีสรวิร่างกายผ่ายผอมอดอยากหิวโหย ก็ยอมจำนนต่อประทักษัตต์ของชาวเมืองโกสัมพี ทั้ง ๒ ฝ่ายก็พากัน เดินเข้าไปเฝ้า พระพุทธเจ้า ณ กรุงสาวัตถี โดยพระธรรมชผู้ขอบอดภูมียอมรับว่า "การเหลือน้ำไว้ในภาชนะนั้น เป็นความผิด ยอมแสดงอาบัติ" ส่วนพระวินัยชผู้อดเคร่งก็ยอมรับว่า "การที่ใจเร็วด่วนได้ ลงโทษอุกเขกนียกรรมเป็นความผิด เพราะเกินพอดี" ในฐานที่ไม่เอื้อเพื่อคือคือด้านต่อพระพุทธพจน์ที่ทรงแนะนำจึงขอขมาให้ทรงยกโทษให้ เมื่อต่างยอมรับผิดและทูลขอขมาโทษอย่างนี้ พระพุทธองค์ในฐานะทรงเป็นสังฆบิดรก็ทรงยกโทษ และประทานโอวาทว่า

ผู้ทำลายสงฆ์ให้แตกกัน เป็นผู้ไปอบายหมกไหม้อูในอบายตลอดกัลป์ ผู้ทำสงฆ์ให้พร้อมเพรียงกัน ย่อมสุขเกษมในแดนสุขาวดีตลอดกัลป์แล

แล้วโปรดให้สงฆ์ทั้ง ๒ ฝ่าย ประชุมกัน "ในเขตสีมาทำอุโบสถกรรม มีการสวดประกาศสามัคคีแห่งสงฆ์ก่อนแล้วจึงสวดปาฏิโมกข์เรียกว่า สามัคคี อุโบสถสงฆ์ ในวัดโฆชิตารามก็สมานสังวาสหมดความรังเกียจต่อกัน อยู่กันด้วยความผาสูกสียไป

การที่พระพุทธองค์ทรงเสด็จ หลีกไปอยู่ป่ารักชิตวัน เพื่อหลีกจากหมู่สงฆ์ที่วิาทกัน เป็นปฏิปทาของท่านผู้เป็น ประมุขของหมู่เมื่อรู้ยู่ที่ทั้ง ๒ ฝ่ายต่างมีปฏิญญาว่าจะไม่ยอมเชื่อฟังคำแนะนำที่จำต้องปล่อยให้เสวยผลกรรมที่ต่างฝ่ายต่าง กระทำ ในไม่ช้าทั้งฝ่ายพระธรรมชและพระวินัยช ก็ได้รับผลกรรมอันเกิดจาก สังฆเภทอันเป็นเหตุให้ชาวเมืองโกสัมพี ลงประทักษัตต์ให้เห็นทันตา แต่ก็มาอนุโมทนาที่ทั้ง ๒ ฝ่ายต่างพากันหันหน้า เข้ากันด้วยการที่มารู้สึกความผิดที่ตนกระทำ ไม่คือถืออริ้น ยอมขอขมาโทษ และ กลับร่วมสมัคสมานสามัคคีกัน ยิ่งนับว่า เป็นบัณฑิตยได้ ที่จริงพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าไม่ทรงมอบให้ผู้ใดผู้หนึ่งแทนพระองค์ ก็เพราะมี พระพุทธประสงค์ว่า พระวินัย และพระธรรมที่ทรงสั่งสอนไว้เป็นศาสดาแทนพระองค์ในกาลต่อไปเหมือนกับทรงฝากพุทธศาสนาไว้กับบริษัท ๔ คือภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา ให้ช่วยกันรักษาและทนบำรุง เรื่องนี้เป็นหวิาทกรรมขนาดใหญ่ อาศัยเหตุขาดระวังสังวรตา หู และปาก ท่านจึงสร้างรูปลิงปิดตา ปิดหูและปิดปาก เพื่อเตือนสติพวกเราไว้ดังนี้แล